

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักการแนวคิดการบริหารงานวิชาการ
 - 1.1 ความหมายของงานวิชาการ
 - 1.2 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
 - 1.3 องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการ
 - 1.4 ขอบข่ายและภารกิจของงานวิชาการ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา
3. การมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 5.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 5.2 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 5.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 5.4 ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักการแนวคิดการบริหารงานวิชาการ

1.1 ความหมายของงานวิชาการ

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของงานวิชาการไว้พอสรุปได้ดังนี้

รุ่ง พุฒสวัสดิ์ (ม.ป.ป. : 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า งานวิชาการ หมายถึง งานที่ผู้บริหารการศึกษาจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน ได้มีความรู้ ความสามารถ พอที่จะนำมา

พัฒนาตนเองให้มีความรู้พื้นฐานที่จะนำไปให้ตนเองมีความสุข ความพอใจเป็นคนดี มีศีลธรรมและพฤติกรรมที่ดีในอนาคต

มาลิน ทรัพย์เจริญ (2540 : 176) กล่าวว่า งานวิชาการคือ กิจกรรมทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และการเรียนการสอนซึ่งเป็นงานหลักของโรงเรียนเพราะโรงเรียนหรือสถานศึกษามีหน้าที่ให้ความรู้พื้นฐานเพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี ดังนั้นผลผลิตของโรงเรียนจะมีคุณภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับงานวิชาการนี้

สรุปได้ว่า งานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานในโรงเรียนผู้บริหารมีความจำเป็นต้องให้การสนับสนุน เพื่อพัฒนางานวิชาการให้ทันสมัยเนื่องจากงานวิชาการ เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผู้เรียน ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

1.2 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

อนุศักดิ์ สมิตต์ (2540 : 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกประเภทในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การปรับปรุง กิจกรรมการเรียนการสอนสื่อการสอน หลักสูตรรวมทั้งการพัฒนาครู เพื่อหาผลแห่งการพัฒนาทั้งหลายทั้งปวงนั้นมาเอื้ออำนวยและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพดีมากยิ่งขึ้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

วินิจ เกตุขำ (2543 : 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ

จันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 142) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 6) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวข้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา

ซุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546 : 22) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมในงานวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักให้เกิด การปรับปรุงพัฒนาและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนหรือผู้รับบริการ กระบวนการดังกล่าวนี้ได้แก่ การวางแผน การจัดระบบโครงสร้าง และการกำหนดบทบาทหน้าที่ การจัดดำเนินงานทางวิชาการ การผลิตสื่อและอุปกรณ์การศึกษา การวัดผลและประเมินผล การจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมและ พัฒนาคุณภาพทางวิชาการ การจัดแหล่งหรือศูนย์สารสนเทศ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก อื่น ๆ และการนิเทศภายในงานวิชาการให้มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ก : 163) กล่าวว่าไว้ว่า การบริหารงาน วิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

นิภา น้ำแก้ว (2548 : 10) ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงาน วิชาการ หมายถึงกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด เพราะหน้าที่ของสถานศึกษาหรือโรงเรียนทุกแห่ง คือ การให้ความรู้ในด้านวิชาการแก่ผู้เรียน ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ มีการทำงานร่วมกับครู ให้คำแนะนำ และประสานงานให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการหมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิด และการดำเนินงาน ทุกอย่างของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง การพัฒนาการจัด การเรียนรู้ ให้เกิดผลดีกับผู้เรียน และให้ครอบคลุมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 3 – 4) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบงานวิชาการไว้ดังนี้ ความสำเร็จของสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการมีประเด็นกว้างขวางในด้าน หลักสูตรและการเรียนการสอน โดยทั่วไปสถานศึกษาที่จัดการศึกษาไม่ว่าจะด้านอาชีวศึกษาหรือ ด้านอื่นในแต่ละระดับนั้น จะมีหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาที่ใช้ร่วมกันโดยทั่วไปหลักสูตร จัดโดยส่วนกลาง ดังนั้นขอบข่ายของงานด้านวิชาการจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงาน วิชาการ การจัดดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การจัดบริการการสอนและการวัดผล ประเมินผลรวมทั้งการติดตาม องค์ประกอบของงานวิชาการประกอบด้วยงานต่อไปนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและ การนำหลักสูตรไปใช้ล่วงหน้า เกี่ยวกับการเรียนการสอนมีรายละเอียดของงาน ต่อไปนี้

1.1 แผนงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดขั้นตอนและเวลาในการทำงาน

- 1.2 โครงการสอนเป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร
- 1.3 บันทึกการสอนเป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวัน โดยวางแผนล่วงหน้าและยึดโครงการสอนเป็นหลัก
2. การจัดดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอนดังนี้
 - 2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา
 - 2.2 การจัดชั้นเรียนเป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน
 - 2.3 การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษา และความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน
 - 2.4 การจัดแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนดคนออกจากรั้วนั้น ครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบหรือจากเอกสารที่ครูเตรียมเอง
 - 2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้าวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น
 - 2.6 การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงานเป็นการให้นักเรียนรู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงรวมทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชาและอาชีพ เพื่อให้โอกาสผู้เรียน ได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริง
3. การจัดการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และ โปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพได้แก่
 - 3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียน เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน
 - 3.2 การจัดห้องสมุด เป็นศูนย์รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
 - 3.3 การนิเทศการสอนเป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน
4. การวัดผลและการประเมินผลกระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและการวิเคราะห์ผลการเรียน

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 9 - 18) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ ที่ได้กำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้โดยจัดเป็นกลุ่ม ๆ ไว้ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.2 การกำหนดสาระมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร สภาพการดำรงชีวิตและปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่นโดยตรง แต่เนื่องจากมาตรฐาน การเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางจะเขียนไว้ครอบคลุมค่อนข้างมาก ถ้าสถานศึกษาเห็นว่ามาตรฐานการเรียนรู้คืออยู่แล้ว ก็อาจกำหนดเฉพาะสาระการเรียนรู้เฉพาะท้องถิ่นที่จำแนกตามช่วงชั้น

1.3 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการนำผลงานในข้อ 1.1 และข้อ 1.2 มาจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้เป็นรายปี กำหนดเวลาเรียนให้เหมาะสม

1.4 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้โดยเฉพาะ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องนำเอาเอกสารสาระเรียนรู้ตามข้อ 1.3 ที่เกี่ยวเนื่องกันมาบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย ๆ เพื่อสะดวกแก่การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กัน แต่ละหน่วย การเรียนรู้จะประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และเวลาเรียน ซึ่งเมื่อรวมทุกหน่วยเข้าด้วยกัน จะสมบูรณ์ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นรายภาคหรือรายปี

2. การบริหารการเรียนการสอนอันได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 การรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอันได้แก่กิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง การให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้

2.2 การกำหนดการเตรียมการ และการจัดการหาสื่อการเรียนการสอนอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ สื่อและอุปกรณ์ก็จะเป็นสิ่งที่นักเรียนใช้ปฏิบัติ เช่น หนังสือค้นคว้าที่จัดมาให้ในการสอนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ การเตรียมห้องปฏิบัติการต่าง ๆ การเตรียมขั้นตอนการปฏิบัติที่จะช่วยพัฒนาความคิด การเตรียมคำถามที่ใช้กระตุ้นความคิด เป็นต้น เนื่องจากโรงเรียนทั้งหลายมีสื่อการเรียนการสอนอยู่มากจากการจัดหา รวบรวม และสะสมมาตลอด จึงควรมีการสำรวจสิ่งที่มีอยู่แล้วก่อนที่จะ

เตรียมการจัดหาสิ่งที่ยังขาดแคลนตามกำลังของสถานศึกษาต่อไป ทั้งนี้ควรจะเน้นสื่อที่มีในท้องถิ่น หรือเศษวัสดุเหลือใช้นำมาจัดทำเป็นสื่อการเรียนการสอนได้ต่อไป

2.3 การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียน ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชา ตามแนวความคิดในปัจจุบันต้องการให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริงซึ่งเป็นการประเมิน ที่สอดคล้องกับจุดเน้นของกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้า ทดลองปฏิบัติในสิ่ง ต่าง ๆ ก็ควรประเมินจากการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้น

2.4 การจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคนตาม หลักสูตรสถานศึกษา จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะของการบูรณาการอยู่แล้ว

2.5 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตาม แผนการสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้โดยเยี่ยมชั้นเรียน หรือการประชุมปรึกษาหารือกันเป็น ระยะเวลา

2.6 การร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน โดยการนิเทศภายใน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอน และการแสวงหาความช่วยเหลือจาก แหล่งภายนอกสถานศึกษา

3. การประเมินผลการเรียน อันได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ / รายวิชาและกิจกรรม การเรียนการสอน รวมทั้งการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อการพิจารณาในการเตรียมการขึ้น ต่อไป ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงตัวบ่งชี้ที่กำหนดในมาตรฐานการเรียนรู้ด้วย

3.2 การกำหนดวิธีการ และเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และ การเตรียมการในการสร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการที่เป็นระบบในขั้นนี้ควรกำหนดช่วงเวลาใน การประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างดำเนินการสอน การประเมินปลายภาคเรียนและปลายปีด้วย เพื่อ ความสะดวกในการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้เรียนและรวบรวมผลงานของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อ แสดงถึงความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3.3 การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและ เครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งการดูแลให้มีการบันทึกผลการเรียนการสอน การบันทึก การสังเกต และการรวบรวมผลงานของนักเรียนตามช่วงชั้นที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ

3.4 การจัดทำหลักฐานการศึกษาตามที่กระทรวงกรมหน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้

3.5 การนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่าง สม่าเสมอ ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญของการประเมินที่ต้องการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนาไม่ใช่ การตัดสินได้ ตก ของผู้เรียนแต่อย่างใด

3.6 การกำหนดรูปแบบ ระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ ทั้งการรายงาน ผู้ปกครองระหว่างปี และการรายงานผลของสถานศึกษาช่วงปลายปีต่อสาธารณะและหน่วยงานต้นสังกัด

4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดทำมีการดำเนินงานดังนี้

4.1 การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่มีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมกัน รับผิดชอบในการนำสถานศึกษาไปสู่มาตรฐานการศึกษาร่วมกัน ทุกคนจึงต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพึ่งตนเองได้ในทางวิชาการ แต่ละคนเป็นผู้นิเทศและเป็นผู้รับผิดชอบ ตามความสามารถเฉพาะในแต่ละด้าน

4.2 การกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายใน วิธีการที่จะนำไปใช้ควรเป็น วิธีการที่มีลักษณะกัลยาณมิตรต่อกัน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดการแลกเปลี่ยน ความรู้ความเข้าใจจากการอ่าน การค้นคว้า การได้ไปประชุมอบรม สัมมนาปฏิบัติการในระดับ ต่าง ๆ การสาธิตรูปแบบการสอนเพื่อช่วยกันค้นหาข้อบกพร่อง และปรับปรุงให้เป็นรูปแบบของ สถานศึกษาร่วมกัน การประชุมระดมสมองที่ไม่ต้องการวิพากษ์วิจารณ์กันโดยตรง เป็นต้น

4.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ

4.4 การร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยถือเป็นปัญหาของสถานศึกษาโดยส่วนรวม

5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ได้แก่ การจัดทำมีการดำเนินงานต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของบุคลากร ในสถานศึกษา โดยรวบรวมอุปสรรคข้อขัดแย้งจากการบริหารงานในทุก ๆ เรื่อง มาพิจารณาเพื่อหาข้อสรุปว่า ความรู้ความสามารถของบุคลากร ด้านใดที่สถานศึกษาสามารถช่วยแก้ปัญหาได้เองด้านใด ที่คิดว่าต้องพึ่งพาจากบุคคลภายนอก

5.2 การกำหนดช่วงเวลาของการพัฒนาบุคลากรเป็นระยะ ๆ ซึ่งควรกระทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันได้ รวมทั้งการจัดส่งบุคลากรไปรับการอบรม ประชุมสัมมนาปฏิบัติการ ที่หน่วยงานภายนอกเป็นผู้จัด

5.3 การควบคุมดูแลให้การดำเนินงานพัฒนาบุคลากรเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้

6. การบริหารการวิจัยและพัฒนา ได้แก่ การจัดทำมีการดำเนินงานต่อไปนี้

6.1 การทำความเข้าใจและส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนแต่ละคนควรทำการวิจัยในชั้นเรียนของตน โดยเริ่มจากประเด็นปัญหาการเรียน การสอน ซึ่งผู้สอนเห็นว่าควรมีการทดลองรูปแบบการสอนที่คิดว่าจะได้ผลดีกว่าเดิมหรือทดสอบ สื่อการเรียนการสอนที่ดัดแปลง ปรับปรุงหรือคิดค้นใหม่ เพื่อตรวจสอบว่า สิ่งที่คุณคิดมานั้น

สามารถใช้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนจนทำให้คุณภาพการศึกษามรรลุมাত্রฐานการเรียนรู้ได้จริงหรือไม่ อันเป็นการฝึกการทำงานเป็นระบบโดยอาศัยกระบวนการวิจัย ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นการวิจัยเต็มรูปแบบดังที่นักวิจัยหรือนักศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกกระทำกัน

6.2 การร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดข้องร่วมกันในสถานศึกษาหรือเป็นประเด็นที่ควรพัฒนาร่วมกันในสถานศึกษาเพื่อการวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา

6.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมการดำเนินการวิจัยที่กำหนดไว้

7. บริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ อันได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

7.1 การกำหนดหัวข้อเรื่องทางวิชาการที่เป็นการสนับสนุนงานหลักที่กล่าวในหัวข้ออื่น และคาดว่าจะเป็นเรื่องที่ส่งผลให้งานหลักนี้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มากขึ้น

7.2 การกำหนดวิธีดำเนินการและระยะเวลาที่จะดำเนินการให้เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียน

7.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามที่กำหนดในข้อ 7.1 และ 7.2

8. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

8.1 กำหนดข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการของงานบริหารทั้งหมดที่จะต้องจัดเก็บร่วมกันแต่ละภาคเรียนและปีการศึกษา เพื่อมิให้เกิดการละเลยหรือละทิ้งข้อมูลและสารสนเทศจะเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการตั้งแต่ข้อ 1 - 7 และข้อ 9

8.2 การกำหนดเวลาในการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศตามช่วงการดำเนินงานแต่ละงานให้เหมาะสม

8.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูล และสารสนเทศให้ตรงกับสิ่งที่กำหนดและช่วงชั้นตามข้อ 8.1 และข้อ 8.2

การนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ประกอบการดำเนินงานในข้ออื่น ๆ ใช้ประกอบการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษาในข้อ 9 และใช้ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาต่อไป

9. การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา อันได้แก่การจัดให้มีการดำเนินงานต่อไปนี้

9.1 การกำหนดหัวข้อประเมินผลงานจากงานที่กล่าวแล้วในข้อ 1 - 8ข้างต้นโดยคำนึงถึงการประเมินก่อนการดำเนินงาน (ควรทำ) การประเมินระหว่างการทำงาน (ต้องทำ) และการประเมินผลหลังการทำงาน (ต้องทำ)

9.2 การกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมินรวมทั้งการจัดเตรียมการในเรื่องดังกล่าว และการกำหนดช่วงเวลา เพื่อให้สามารถประเมินระหว่างดำเนินการได้

9.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินประเมินตามที่กำหนดในข้อ 9.1 และข้อ 9.2

9.4 การสรุปผลและเขียนรายงานประจำปี เพื่อรายงานต่อสาธารณะและต่อหน่วยงานต้นสังกัด

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของงานวิชาการ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวัดผลประเมินผล และด้านนิเทศการเรียนการสอน ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงรายละเอียดของการบริหารงานวิชาการแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารหลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 42 - 49) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ประกอบด้วยงานหลายอย่าง สิ่งสำคัญของงานด้านวิชาการ คือหลักสูตรเป็นตัวกำกับของงานวิชาการ แม้ว่าหลักสูตรปัจจุบัน จะใช้หลักสูตรระดับชาติที่เป็นแบบเดียวกันก็ตาม แต่ความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ในแต่ละสถานศึกษาจะแตกต่างกันไป การจัดโปรแกรมการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างของสถานศึกษานั้น เช่น บุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ซึ่งมีกระบวนการบริหารหลักสูตรดังนี้

1. ขั้นตอนการเป็นการวางแผนงานการใช้หลักสูตร มีดังนี้

1.1 การตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้

1.2 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

1.3 การเตรียมความพร้อม ได้แก่

1.3.1 การเตรียมความพร้อม ของครูผู้สอน

1.3.2 การเตรียมผู้นิเทศการสอนและนักแนะแนวการศึกษา

1.3.3 การเตรียมผู้บริหาร

1.4 การเตรียมความพร้อมด้านการอำนวยความสะดวก ได้แก่ วัสดุฝึก สื่อการสอน ห้องสมุด อาคารสถานที่ งบประมาณ สถานที่ฝึกงาน รวมทั้งการจัดทำคู่มือครูเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่

1.4.1 การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับวัสดุในการสอนด้านทักษะปฏิบัติ

1.4.2 การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสื่อการสอน

1.4.3 การเตรียมอาคารสถานที่

1.4.4 การเตรียมงบประมาณ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินงานหลักสูตร

1.4.5 การเตรียมห้องสมุด

1.4.6 การเตรียมสถานที่ฝึกงาน

1.5 การจัดทำโครงการสอนบางที่ที่เรียกแผนการสอน

1.6 การตรวจสอบความพร้อมของผู้เรียน

1.7 การตรวจสอบการยอมรับจากสังคม

1.8 การจัดโครงสร้างของหน่วยงาน

2. ขั้นตอนการเกี่ยวกับหลักสูตร มีดังนี้

2.1 การประชุมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เช่น ความจำเป็นที่จะต้องมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงและทำความเข้าใจหลักสูตร

2.2 การปฐมนิเทศนักเรียน เป็นการชี้แจงเกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งควรจะได้ชี้แจงเกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งควรจะได้ชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ลักษณะเนื้อหาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและสามารถปรับตัวเกี่ยวกับการศึกษา

2.3 การจัดทำคู่มือครู เพื่อจะเป็นการให้ครูมีคู่มือในการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน การจัดทำคู่มืออาจจัดทำได้โดยการมีโครงการคณะกรรมการเฉพาะกิจจากครูในระดับชั้นต่าง ๆ

2.4 การจัดทำตารางสอน ผู้รับผิดชอบการจัดตารางสอน จะต้องศึกษาองค์ประกอบในการจัดทำตารางสอน คือ รายวิชาในหลักสูตร ห้องเรียน เวลาเรียน ผู้เรียน ผู้สอน

2.5 การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนตามความรู้และลักษณะงานโดยคำนึงถึงการแบ่งชั่วโมงที่เหมาะสม ตลอดจนภาระหน้าที่อื่นของครู

2.6 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ เครื่องมืออุปกรณ์การสอนสื่อการสอนวัสดุ ฝึก อาคารสถานที่ รวมถึงความสะดวกสบายทางกายภาพ

2.7 การฝึกงานเป็นการฝึกภาคปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ คือฝึกภายในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3. การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร เมื่อได้นำหลักสูตร ไปใช้ควรมีการประเมิน จัดการประเมินเกี่ยวกับหลักสูตรวัตถุประสงค์ของการประเมินผลเพื่อจะพิจารณาว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่เพื่อที่จะได้ใช้ในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนจึงเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ โดยมี

วัตถุประสงค์ให้งานวิชาการบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ควรจัดกิจกรรมเรื่องต่อไปนี้

3.1 กิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่ การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลการเรียน

3.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับการสอนในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น กิจกรรมเสริมหลักสูตรจะพัฒนาคุณลักษณะและนิสัยใจคอของเด็กได้มาก การจัดตั้งชุมนุม ชมรมหรือโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะและนิสัยของนักเรียนให้มีความเสียสละ ความเมตตา ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรักความสามัคคี โรงเรียนอาจจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนเสริมหลักสูตรได้ เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมอาหารกลางวันของนักเรียน การจัดกิจกรรมสหกรณ์ โครงการบริการแนะแนว กิจกรรมการเรียนการสอนจริยธรรม กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยโรงเรียน กิจกรรมห้องสมุด และกิจกรรมนันทนาการ

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 32 -39) ได้กล่าวว่า ภารกิจในการบริหารหลักสูตรมีดังนี้

1. การรวบรวมเอกสารและวัสดุต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรให้สมบูรณ์และเพียงพอต่อการดำเนินงานด้านหลักสูตรเอกสารดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจให้คณะบุคลากรในสถานศึกษาและให้แนวทางในการดำเนินงานด้านหลักสูตรเป็นอย่างดี เอกสารสำคัญที่ควรรวบรวมไว้ได้แก่

- 1.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเอกสารประกอบหลักสูตร
- 1.2 เอกสารเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา
- 1.3 เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 1.4 เอกสารเกี่ยวกับการบูรณาการ โครงการงาน หน่วยการเรียนรู้

2. การรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับชุมชนซึ่งอาจดำเนินการโดยการศึกษาชุมชนอย่างละเอียด โดยการสำรวจ การสัมภาษณ์ หรือการพูดคุยกับคนในชุมชน ผู้นำชุมชน การขอข้อมูลและสารสนเทศจากหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานภาคเอกชนหรือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญ ๆ ได้แก่

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน ซึ่งสถานศึกษาอาจจะมียู่แล้ว
- 2.2 สภาพสังคม ได้แก่ เรื่องประชากร การศึกษา การสาธารณสุขสภาพทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น
- 2.3 สภาพทางเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ
- 2.4 ความเป็นอยู่และวิถีชีวิต

- 2.5 วัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2.6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน
- 2.7 แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ
- 2.8 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และทรัพยากร
- 2.9 การพัฒนาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และผลของการพัฒนา ทั้งที่เน้นการโดยชุมชน

หน่วยงานภาครัฐและเอกชน

- 2.10 การเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ เกิดขึ้นในชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
 - 2.11 การติดต่อสื่อสารและการคมนาคม
 - 2.12 ประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรมท้องถิ่น
 - 2.13 บุคคลสำคัญในท้องถิ่น
 - 2.14 จุดเด่นของท้องถิ่น
 - 2.15 ปัญหาต่าง ๆ ในท้องถิ่น และความต้องการของชุมชน
 - 2.16 แหล่งที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น
3. การทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและภารกิจที่จะต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับหลักสูตร

เช่น

- 3.1 การประชุมชี้แจงโดยอาศัยวิทยากรจากทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
- 3.2 การประชุมแลกเปลี่ยนความเข้าใจและความคิดจากการให้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ

มาก่อน

- 3.3 การส่งบุคลากรของสถานศึกษาไปรับฟังจากการประชุมที่จัดขึ้น โดยหน่วยงาน

ต่าง ๆ

- 3.4 การเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วย
- 3.5 สถานศึกษาจัดทำเอกสารเพิ่มเติม โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นประเด็นสำคัญหรือ

แนวทางสำคัญ

4. การจัดทำสาระของหลักสูตร สาระของหลักสูตรในที่นี้หมายถึง

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนอันเป็นที่คาดหวังของชุมชนใน ส่วนนี้ สถานศึกษาจะได้รับความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนควบคู่ไปด้วย

4.2 สาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สาระส่วนนี้จะได้มาจากการรวบรวม ข้อมูลและสารสนเทศดังกล่าวข้างต้น ร่วมกับความเห็นและประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในชุมชน

5. การจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

6. การชี้แจงและประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นทราบถึงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งอาจดำเนินการในลักษณะต่อไปนี การทำเอกสาร การประชุมชี้แจง และการประชุมปฏิบัติการ

7. การเตรียมการใช้หลักสูตร ควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

7.1 การเตรียมด้านบุคลากร

7.2 การเตรียมด้านอาคารสถานที่

7.3 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์

8. การวางแผนแนวทางการติดตามกำกับการใช้หลักสูตร ควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

8.1 หลักสูตรเป็นแบบแผนหนึ่ง คือเป็นแผนการพัฒนาผู้เรียน การติดตามกำกับจึงเป็นการติดตามกำกับใช้แผน

8.2 การใช้หลักสูตรมีองค์ประกอบหลายอย่าง ที่จะทำให้ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร โดยเฉพาะในระยะแรกจะมีปัญหาในทุกขั้นตอน การแก้ปัญหาจึงเป็นหน้าที่ของผู้ปฏิบัติ และฝ่ายบริหารร่วมกัน

9. การวางแผนแนวทางการประเมินการใช้หลักสูตร เพื่อตอบคำถามต่อไปนี้

9.1 หลักสูตร/แผนที่วางไว้ชัดเจนหรือไม่เหมาะสมหรือไม่ปฏิบัติได้เพียงใด อุปสรรคขัดข้องเพียงใด

9.2 การใช้หลักสูตรมีการเตรียมการดีหรือไม่ มีความยุ่งยากในเรื่องใดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง ได้ดำเนินการแก้ไขอย่างไร สามารถปฏิบัติตามหลักสูตรได้หรือไม่ คำถามและคำตอบเหล่านี้อาจได้จากการกำกับดูแลการใช้หลักสูตรอยู่แล้ว

9.3 ผลการใช้หลักสูตรสามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้รายภาครายปีได้หรือไม่ เมื่อใช้หลักสูตรครบ 3 ปี ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานช่วงชั้นหรือไม่ มาตรฐานวางไว้สูงเกินไปหรือต่ำเกินไป ควรปรับปรุงให้เหมาะสมอย่างไร วิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามความต้องการของหลักสูตรหรือไม่

สรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยมีการเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตรได้แก่การวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรโดยการตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่งบประมาณ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การจัดทำโครงการสอน เป็นต้น

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนมีนักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 41 - 50) ได้กล่าวไว้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือ การเรียนรู้มีแนวคิดตลอดจนข้อเสนอทางเทคนิคการสอนหลายประการ ทั้งที่เกิดก่อนในอดีต แต่ยังมีผลดี และที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอันเป็นผลมาจากการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ซึ่งช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลดี ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ความคิด ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมตามที่คาดหวังไว้ การเสนอแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนนี้ เกิดจากข้อบกพร่องหลายประการในการเรียนการสอน จนจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ ข้อบกพร่องดังกล่าวนี้ได้แก่ การเรียนในทุกระดับ เรียนอยู่แต่ในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ ไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาในการคิดวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การเรียนเป็นไปในลักษณะ การถ่ายทอดความรู้ของครู การฝึกปฏิบัติ ฝึกคิดและการอบรมบ่มนิสัยมีอยู่น้อย สิ่งที่ยังขาดไปคือ การปฏิบัติกับชีวิตจริงของเด็ก ทำให้การเรียนรู้ขาดความหมาย ข้อบกพร่องดังกล่าวนี้ส่งผลของการศึกษา คือ เด็กและเยาวชนมีความรู้ความสามารถ ความคิด คุณธรรม จริยธรรมไม่ถึงระดับที่สังคมต้องการ โดยเฉพาะปัจจุบันและอนาคต ประเทศชาติจำเป็นต้องให้ความร่วมมือและในขณะเดียวกันก็ต้องแข่งขันกับนานาประเทศเด็กและเยาวชนที่จะไปเป็นพลเมืองของประเทศจะต้องมีศักยภาพสูง จึงจะสามารถนำพาและพัฒนาประเทศได้ จึงได้มีการกำหนดกฎหมาย และมีผู้เสนอแนวความคิดในการเปลี่ยนแปลงไว้หลายประการดังนี้

1. แนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีหลายมาตราที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเรียนรู้หรือการเรียนการสอน ได้แก่ มาตรา 22 และมาตรา 24 ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

1.2 ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

1.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

1.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา

1.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้

1.6 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพมาตรา 30 และมาตรา 66

2. แนวความคิดในการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางปัญญาซึ่งแนวคิดของประเวศ วะสี (กมล ภูประเสริฐ. 2544 : 43) ที่เห็นว่าการศึกษาที่ดีควรจะสร้างคนให้ฉลาดเป็นคนดี และมีความสุข ดังนี้ การเรียนรู้ควรให้บังเกิดผล 3 ประการ คือ เกิดความรู้ที่รู้ความจริง เกิดปัญญา ที่เชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ได้ และเกิดจิตสำนึก จาก ความเข้าใจตัวเองที่สัมพันธ์กับสรรพสิ่งทั้งหลายในด้านความรู้ปัจจุบัน

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงดังต่อไปนี้

3.1 สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

3.2 ส่งเสริมความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้มีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตหรือเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

3.3 ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียนแต่ละคน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.4 ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยกระบวนการคิดการปฏิบัติจริงนำไปใช้ประโยชน์จริง หรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากที่สุด

3.5 ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันทั้งผู้เรียน ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องการปฏิบัติจริง

3. ด้านการนิเทศการศึกษา

ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวเกี่ยวกับการนิเทศไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 260 - 261) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศ หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียนและเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนครูและเพิ่มคุณภาพของบทเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

แฮร์ริส (Harris) (บังอร หนองคาย. 2548 : 7) ได้ให้ความหมายของการนิเทศ ว่าการนิเทศการศึกษาคือสิ่งที่บุคลากร ในโรงเรียนกระทำกับบุคคลและสิ่งของเพื่อจุดมุ่งหมายในการคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียน ให้เป็นไปในแนวทางที่ส่งอิทธิพลให้บรรลุจุดหมายหลักของการสอนในโรงเรียน นั่นคือการนิเทศการศึกษานั้นมุ่งให้เกิดผลต่อผู้เรียนโดยผ่านบุคคลและวัตถุจากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การช่วยเหลือแนะนำและการทำงานร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษาหรือโรงเรียน ที่จะให้การพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ร่วมงาน ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันผู้

คุณิเทศไม่รู้สึกว่าคุณควบคุมแต่เต็มใจ ในการรับคำแนะนำ เพื่อจุดหมายว่าเป็นการพัฒนาตนเองจะ ได้ใช้ศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น เพื่อจะส่งผลให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ ตามจุดหมายของหลักสูตรและมีประสิทธิภาพสูงสุด

3.1 จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ดังนี้

สังัด อุทรานันท์ (2533 : 16) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่าการ นิเทศศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การพัฒนาคน คือ การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันครูและบุคลากร ทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรเหล่านั้น ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น
2. การนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนางาน เนื่องจากงานการนิเทศมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตจากการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเหตุนี้การนิเทศที่จัดขึ้นจึง มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนางาน ซึ่งได้แก่งานการสอนให้ดีขึ้นนั่นเอง
3. การนิเทศการศึกษา เพื่อสร้างการประชาสัมพันธ์เป็นผลที่เกิดขึ้น จากการทำงาน ร่วมกันผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำและผู้ตามซึ่งไม่ใช่เป็นการทำงานภายใต้การถูกบังคับและคอยตรวจ ตราหรือจับผิด
4. การนิเทศการศึกษาเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ เพราะขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญที่ จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงาน หากการนิเทศไม่ได้สร้างขวัญและกำลังใจแล้ว การนิเทศ การศึกษาก็ย่อมประสบความสำเร็จได้ยาก

ซารี มณีสรี (2534 : 43) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศไว้ว่าเป็นการปรับปรุงการ เรียนการสอนของครู โดยที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายปฏิบัติงานร่วมกัน ไม่มีการแบ่งกลุ่มว่าใครมีอำนาจ หรือศักดิ์ศรีเหนือกว่าใคร และมุ่งส่งเสริมขวัญและกำลังใจเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บุคลากรของโรงเรียนตลอดเวลาที่ประจำการเพื่อให้การศึกษาของโรงเรียนประสบผลสำเร็จ จากแนวคิดของนักการศึกษาผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าในการนิเทศศึกษามีขอบเขตจุดมุ่งหมาย กว้างขวาง ทั้งพัฒนาคุณภาพของคน คุณภาพของงานและคุณภาพของชีวิต สรุปความมุ่งหมายของ การนิเทศการศึกษาไว้ 3 ประการคือ เพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อพัฒนาคุณภาพ ของงาน และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

3.2 กระบวนการนิเทศ

แฮร์ริส (Harris) (วินัย สมมิตร และคณะ. 2527 : 267 – 270) ได้สรุปกระบวนการจัดการ นิเทศการศึกษาไว้ 5 ขั้นตอน ซึ่งเขียนย่อ ๆ POLCA ซึ่งอธิบายไว้ ดังนี้

1. กระบวนการวางแผน (Planning processes) คือการติดตาม การนิเทศจัดตารางทำงาน ตารางนิเทศ และทำโครงการต่าง ๆ
2. กระบวนการจัดการ (Organizing processes) คือมีการจำแนกหน้าที่เพื่อไม่ให้งาน ซ้ำซ้อนงาน ขจัดปัญหาซ้ำซ้อนกัน ซึ่งแหล่งข้อมูลทางวิชาการ จัดวัสดุอุปกรณ์ การอำนวยความสะดวก การจัดให้มีเครื่องมือเครื่องใช้ในโรงเรียน
3. กระบวนการนำ (Leading processes) หมายความว่าผู้บริหารต้องนำในการตัดสินใจ ให้ข้อเสนอแนะให้คำปรึกษาแนะนำ ให้กำลังใจเสริมแรง เอาใจใส่ในเรื่องสวัสดิภาพใช้ ความสามารถในการสื่อสาร มีความคิดริเริ่ม
4. กระบวนการควบคุม (Controlling processes) หมายถึงการติดตามการทำงานของ บุคลากรโดยใช้พระคุณมากกว่าพระเดช เมื่อพบข้อบกพร่อง ข้อผิดพลาดผู้นิเทศจะแก้ไข ข้อบกพร่องนั้นด้วยความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ให้การนิเทศและรับการนิเทศ เห็นได้ว่าการควบคุม ทางการนิเทศนั้นเป็นกระบวนการที่แตกต่างไปจากการควบคุมทางการบริหาร
5. กระบวนการประเมินผล (Assessing processes) ได้แก่ การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน วิจัย และการวัดผลการปฏิบัติงาน กิจกรรมที่สำคัญคือการพิจารณาผลงานในเชิงปฏิบัติว่าให้ผลมาก น้อยเพียงใด และวัดผลอย่างมีแบบแผน มีความเที่ยงตรง ทั้งนี้ควรมีการวิจัยด้วย

3.3 กิจกรรมการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา จะประกอบด้วยกิจกรรมหลายอย่าง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานร่วมกัน ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน กิจกรรมที่จัดจะคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย ขนาดกลุ่ม และประโยชน์ที่ได้รับ แฮร์ริส (Harris) (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534 : 71 - 81) ได้แบ่งกิจกรรมในการนิเทศไว้เป็น ประเภท ๆ ดังนี้

1. การบรรยาย จะใช้แต่การพูดอย่างเดียว ไม่มีการโต้ตอบจากผู้ฟังแต่บรรยายให้กับ ผู้ฟังได้ไม่จำกัดจำนวน
2. การบรรยายสื่อประกอบ เป็นการบรรยายที่ใช้ทัศนูปกรณ์เข้าร่วมด้วย เช่น สไลด์ แผ่นภาพ ทำให้เกิดความสนใจมากกว่าการบรรยายทั่วไป
3. การประชุมสัมมนา เป็นกิจกรรมที่สามารถจัดเป็นกลุ่มใหญ่ ชักถามตลอดจนเสนอ เป็นบทความ บทวิเคราะห์ ผู้ฟังส่วนร่วมในการอภิปราย ชักถาม ตลอดจนเสนอความคิดเพิ่มเติม ช่วยให้การบรรยายน่าสนใจขึ้น
4. การดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ เป็นการถ่ายภาพยนตร์ โทรทัศน์หรือวีดิทัศน์เพื่อเสนอ ข้อมูลในที่ประชุมหรือใช้ประกอบการบรรยาย

5. การฟังจากเทปวิทยุ และการบันทึกเสียง เป็นการบันทึกเสียงจากผู้บรรยายหรืออภิปรายถ่ายทอดสู่ผู้ฟัง เพื่อช่วยให้เข้าใจมากขึ้น
6. การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวัสดุ และเครื่องมือต่าง ๆ เป็นกิจกรรมสำหรับพัฒนาทางวัสดุต่างๆ กิจกรรมนี้มีคุณค่ามากถ้าใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่น จะเพิ่มความสนใจแก่ผู้ร่วมกิจกรรมเช่นการจัดกิจกรรมแสดงนิทรรศการหนังสือของห้องสมุด
7. การสังเกตภายในห้องเรียน เป็นการตั้งคณะกรรมการสังเกตการทำงานเพื่อวิเคราะห์คุณภาพ กิจกรรมคล้ายกับการสาธิตและการเยี่ยมชมชั้นเรียน แต่เป็นพิธีรีตองและมีแบบแผนมากกว่าผู้สังเกตต้องมีทักษะ มีเครื่องมือและมีจุดประสงค์ของการบันทึกข้อมูลอย่างมีระบบ
8. การสาธิตเป็นการลำดับเหตุการณ์ ที่เหมือนจริงโดยเน้นที่จุดสำคัญ ามีข้อจำกัดคือถ้าเป็นกลุ่มใหญ่จะไม่สามารถทราบรายละเอียดได้อย่างทั่วถึง ถ้าเป็นกลุ่มเล็กเกินไปไม่คุ้มค่า
9. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นการดำเนินการระหว่างผู้ถูกสัมภาษณ์และผู้สัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ และจะถูกควบคุมโดยผู้สัมภาษณ์
10. การสัมภาษณ์เฉพาะเรื่องเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างโดย
 - 10.1 ต้องสัมภาษณ์ผู้ที่สามารถตอบได้ในเรื่องนั้น
 - 10.2 ผู้สัมภาษณ์ต้องเข้าใจและวิเคราะห์เรื่องนั้น ๆ ได้
 - 10.3 มีแนวทางในการสัมภาษณ์แล้ว
 - 10.4 ต้องสัมภาษณ์ตรงจุดที่ต้องการจากประสบการณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์
11. การสัมภาษณ์ทางอ้อม เป็นการได้ข้อมูลจากการสนทนาพูดคุยกันแบบไม่มีพิธีรีตองเพื่อให้ได้แสดงออกทางความคิดและความรู้สึกของผู้ที่เราคุยด้วย การสัมภาษณ์แบบนี้ช่วยให้พัฒนาคุณธรรมของครูและให้รู้จักวิเคราะห์ตนเองทำให้ครูรู้สึกว่าเขาสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง
12. การอภิปรายเป็นการพูดคุยกันถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกันของกลุ่มเล็ก ๆ การอภิปรายจะใกล้เคียงกับการประชุมกลุ่มและอภิปรายกลุ่ม
13. การอ่าน เป็นกิจกรรมของการนิเทศที่ใช้กันมากที่สุด มีการจัดรูปแบบห้องสมุดเพื่อให้ครูได้หาความรู้เพิ่มเติม ปัจจุบันใช้กิจกรรมการอ่านผสมผสานกับ กิจกรรมอื่นสำหรับการฝึกอบรมมากขึ้น
14. การวิเคราะห์ข้อมูลและการคิดคำนวณ เป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับผู้นิเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการติดตามและประเมินโครงการพิเศษต่าง ๆ ของระบบการศึกษาต้องใช้ทักษะในการคิดคำนวณอย่างง่าย ๆ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล
15. การระดมสมองเป็นการเสนอแนวความคิดและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ซึ่งมีกฎพื้นฐาน 4 ประการ

- 15.1 เป็นความคิดที่เราต้องการจุดประสงค์คือรวมความคิดที่แตกต่างมารวมกันได้
- 15.2 ประเมินค่าแนวความคิดที่ก่อให้เกิดผลเสีย
- 15.3 สนับสนุนให้มีแนวความคิดแบบเปิดกว้าง
- 15.4 รวมความคิดและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ จากความคิดที่ได้

16. การบันทึกวิดีโอทัศน์และถ่ายภาพเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลงาน การฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์ วิทยุทัศน์สามารถเน้นจุดสำคัญ ๆ และสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้

17. การจัดทำ เครื่องมือและข้อทดสอบเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้แบบทดสอบ แบบสำรวจ แบบแสดงความคิดเห็น

18. การประชุมกลุ่มย่อย เป็นการประชุมกลุ่มเล็ก ๆ เพื่ออภิปรายปัญหาพิเศษแบบไม่มีโครงสร้างเน้นการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นกับปัญหานั้น

19. การพาไปทัศนศึกษา เป็นการเดินทางออกจากสถานศึกษาเพื่อศึกษาและดูงานในสิ่ง ที่เกี่ยวกับที่ปฏิบัติอยู่เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์

20. การเยี่ยมชม เป็นการเยี่ยมชมการปฏิบัติงานของคน ๆ หรือสังเกตการทำงานของกลุ่ม บุคคลอื่น

21. บทบาทสมมุติ เป็นลักษณะคล้ายกับการปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริงนั่นคือจะ กำหนดสถานการณ์ขึ้นแล้วให้ผู้ทำกิจกรรมตอบสนองหรือปฏิบัติตนเองไปตามธรรมชาติที่ควรจะเป็น ในกรณีที่น่ามาใช้ในการนิเทศนั้นส่วนใหญ่มักจะเอาปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูมาเป็นตัวกำหนด ปัญหาให้ผู้ทำกิจกรรมสมมุติตัวเองว่าอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ จะทำอย่างไร

22. การเขียนเป็นกิจกรรมสื่อกลางในการวิเคราะห์เกือบทุกเรื่อง เช่น การเขียนโครงการ การบันทึกข้อมูลการเขียนรายงาน

23. การปฏิบัติตามคำแนะนำ กิจกรรมนี้ใช้กับรายบุคคล หรือกลุ่มขนาดเล็กมุ่งเน้นการ ปฏิบัติ

3.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 59 - 64) ได้เสนอแนวคิดในการนิเทศภายในสถานศึกษา ไว้ว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาหรือภายในหน่วยงานต่าง ๆ ทางการศึกษา ยังมีการปฏิบัติน้อย เพราะ ยังยึดถือความรู้สึกเดิมกันอยู่ ผู้นิเทศต้องมีคุณสมบัติเหนือกว่าผู้รับการนิเทศ ทำให้เกิดภาวะการณ์ไม่ ยอมรับ และการไม่กล้าปฏิบัติงานนิเทศ แต่ความเป็นจริงแล้ว การนิเทศภายในเป็นการช่วยกันดึง เอาความสามารถพิเศษของแต่ละคนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลอื่นในหมู่คณะก่อให้เกิดพลัง

ความคิดและพลังที่จะผลักดันให้กิจการต่าง ๆ ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างดี ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าจะเริ่มงานนิเทศภายในกันอย่างไร แนวความคิดต่อไปนี้อาจจะช่วยแก้ปัญหาเหล่านั้นได้

จากแนวคิดของนักการศึกษาผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อการพัฒนา ปรับปรุง เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน โดยให้ข้อเสนอแนะ ให้คำปรึกษาเป็นแบบกัลยาณมิตรต่อกัน

4. ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนรวมทั้ง ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามศักยภาพ พันธ์ หันนาคินท์ (2524 : 199) ได้กล่าวไว้ว่า การวัดผล คือการเปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถืออยู่ การวัดผลมีลักษณะเป็นรูปธรรม คือมักแสดงออกมาเป็นตัวเลขเพื่อแสดงว่านักเรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใดจากการที่ได้เรียนไปแล้ว การประเมิน (Evaluation) เป็นการพิจารณาคุณค่า จากคะแนนที่ได้จากการวัดผลนั้น ประกิตรัตนสุวรรณ (2525 : 23) ได้กล่าวไว้ว่า การวัดผลการศึกษาหมายถึงกระบวนการในการกำหนดหรือหาจำนวน ปริมาณ อันดับ รายละเอียดของคุณลักษณะ หรือพฤติกรรม ความสามารถของบุคคล โดยใช้เครื่องมือในการวัด สำหรับการประเมินผลนั้นหมายถึงกระบวนการ ในการตัดสินใจ ตีราคา ลงความเห็นสรุปเพื่อพิจารณาความเหมาะสมมหาคุณค่าของคุณลักษณะพฤติกรรม โดยอาศัยข้อมูลรายละเอียดที่ได้จากการวัดผลเป็นหลักและใช้วิจารณ์ญาณประกอบพิจารณา ไพศาล หวังพานิช (2526 : 13) ได้กล่าวว่า การวัดผลการศึกษาหมายถึงกระบวนการในการกำหนด หรือจำนวน ปริมาณ อันหรือรายละเอียดของคุณลักษณะหรือพฤติกรรมคน โดยใช้เครื่องมือเป็นหลักในการวัด กระบวนการดังกล่าวทำให้ตัวเลขหรือข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่ใช้ในจำนวนลักษณะที่วัดนั้น จากแนวความคิดของนักการศึกษาผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การวัดผล ประเมินผลเป็นกระบวนการที่จะทำ ให้ทราบถึงประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ทราบถึงผลการสอนของครูทราบผลการเรียนของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร สิ่งที่สำคัญจากการวัดผลและประเมินผลจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของครูผู้สอนและผู้บริหารด้วย ว่าเป็นอย่างใด และนำเอาผลที่ได้จากการวัดการประเมินผล ไปปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

อามา บุญช่วย (2537 : 130-131) ได้กล่าวไว้ว่า โดยสรุปในแง่บริหารจัดการจัดการประเมินผล การศึกษามีความจำเป็นดังนี้

1. เพื่อทราบผลการเรียนของนักเรียน ช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงแก้ไขการเรียนของตนได้ ก่อนที่ก้าวไปศึกษาบทเรียนใหม่

2. เพื่อประโยชน์ในการเลื่อนชั้นเรียนและการแบ่งนักเรียนตามความสามารถ
3. เพื่อเป็นหลักฐานในการรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบความก้าวหน้าของนักเรียนในปกครองของตน และช่วยให้อินเตอร์แอคทีฟระหว่างบ้านกับโรงเรียน
4. ช่วยให้ฝ่ายแนะแนวทราบข้อมูลของนักเรียนจะได้ช่วยวิเคราะห์ความเด่นด้อยของผู้เรียน เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล และเป็นแนวทางในการแนะแนวการเรียนอาชีพของผู้เรียน
5. ช่วยฝ่ายบริหารได้ทราบข้อมูล เพื่อปรับปรุงมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียนซึ่งจะนำสู่แนวทางปรับปรุงส่งเสริมสภาพการเรียนการสอนให้แก่ครู

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 199 - 200) ได้กล่าวไว้ว่า ประโยชน์การวัดผลและประเมินผล การศึกษาดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู ทำให้ครูทราบผลการเรียนของนักเรียนว่าเป็นอย่างไร
2. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียน รู้ว่าตนเองเก่งอ่อนอย่างไรครูทราบว่านักเรียนของตนเองเก่งอ่อนแค่ไหน จะได้แก้ไขเป็นราย ๆ
3. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารของโรงเรียนทำให้ทราบสภาพปัญหาที่แท้จริงของหลักสูตรโครงการสอน และบันทึกการสอนที่นำไปสู่ภาคปฏิบัติ ประสบปัญหาอย่างไร ที่ใครควรแก้ไขพัฒนาอย่างไร
4. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป เช่น เพื่อแสดงผลการเรียนจบของนักเรียนและเป็นหลักฐานให้ผู้ปกครองทราบ
5. เพื่อประโยชน์ในการเลื่อนชั้นของนักเรียน (Grade placement) และการจัดแบ่งชั้นเรียนตามความสามารถ (Ability - grouping)

1.4 ขอบข่ายและภารกิจของงานวิชาการ

ขอบข่ายและภารกิจงานวิชาการ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงศึกษาธิการ มีดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. การวางแผนงานด้านวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์

หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ศักดิ์ชัย ชัยวิรัตน์ (2542 : 11) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การดำเนินการทั้งด้านกาย วาจาและใจ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และเกิดพลังในการเป็นผู้ให้และผู้รับ มีรูปแบบและไม่มีรูปแบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนา

สกล สกลเดช (2542 : 29) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การเข้าไปเกี่ยวข้องในการรู้เห็น ตัดสินใจ ควบคุมดูแลและส่งเสริมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544 : 10) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันกับงานหรือองค์การและส่งผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือข้อตกลงในทางพัฒนา

ประนอม ยังศิริ (2545 : 33) ให้ทัศนะว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล หรือ กลุ่มบุคคล ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวข้องในงานบางอย่าง ทั้งในส่วนของ การแสดงความคิดเห็น การร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ตลอดจนการติดตามผลร่วมรับผิดชอบในกิจกรรม หลังงานนั้น ๆ

สุกัญญา หน่อทิม (2545 : 16) สรุปว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง การที่บุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในด้านการคิด ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการพัฒนาปรับปรุง และด้านการประเมินผล โดยร่วมดำเนินการทุกขั้นตอนด้วยความรับผิดชอบ

เสาวภา สุขาทิพย์ (2545 : 15) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงการที่บุคคลหรือคณะบุคคลร่วมกันทำกิจกรรมโดยต้องอาศัยความรับผิดชอบ การตัดสินใจ ความผูกพัน ความร่วมมือในการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของกิจกรรมนั้นตามขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

สรุปได้ว่า ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์การนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่าง ๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพันต่อกิจกรรมและองค์การในที่สุดการที่บุคคล หรือ กลุ่มบุคคลได้มีโอกาสแสดงความรับผิดชอบต่อกิจบางอย่าง ทั้งในส่วนของ การแสดงความคิดเห็น การร่วมวางแผนร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติงาน ตลอดจนการติดตามผลร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมหลังงานนั้น ๆ การดำเนินการทั้งด้านกาย วาจาและใจ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และเกิดพลัง ในการเป็นผู้ให้และผู้รับ มีรูปแบบและไม่มีรูปแบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการ มีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งระดับบุคคลและกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาหารือ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมประเมินผล ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน เกิดพลังในการสร้างสรรค์และพัฒนาาร่วมกัน

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา

ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา ดังนี้

ประยูร ศรีประสาธน์ และคณะ (ม.ป.ป. : 50) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการจัดการศึกษาว่า คือการเปิดโอกาสหรือจัดให้ประชาชนได้เข้าร่วมเป็นกรรมการของหน่วยงาน หรือเข้าร่วมในการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารจัดการศึกษาในกระทรวง ทบวง กรม จังหวัด อำเภอ และสถานศึกษา

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540 : 85) ได้กล่าวถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาว่า คือ การแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ เป็นเงื่อนไขที่จะทำให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้มากขึ้น เพราะในสถานการณ์ที่ชุมชนอ่อนแอ นั้นมีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาความรู้ ความคิด กำลังใจ ประสพการณ์ บทเรียน งบประมาณ ฯลฯ จากภายนอก เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือ และพัฒนาความร่วมมือนั้นไปสู่การผลักดันให้การศึกษาทำหน้าที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541 : 13) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า คือการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของคนในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากร การกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกสังคมในการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดวิถีชีวิตคนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 21-25) เสนอว่า ขณะที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วการศึกษายังมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตมากขึ้น ชุมชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งสามารถดำเนินการพอสรุปได้ดังนี้ 1) ควรถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องร่วมกันพัฒนาการศึกษา เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพ โดยผลักดันให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา 2) ควรมีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อหาจุดพัฒนาร่วมกับคณะครูในโรงเรียนโดยร่วมแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น 3) ควรค้นหาผู้มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่โรงเรียนจัดให้ 4) ควรเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน เช่น การปรับปรุงอาคารสถานที่จัดสิ่งแวดล้อม ร่วมรณรงค์ในการหาทุนเพื่อพัฒนาโรงเรียน รวมทั้งร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น 5) ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน และเมื่อพบข้อบกพร่องควรร่วมกันปรับปรุงแก้ไข 6) ควรสร้างความภูมิใจในผลงาน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนรับทราบความก้าวหน้าและร่วมภูมิใจในผลการพัฒนาที่มีส่วนร่วมมาโดยลำดับ

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 175) กล่าวว่า เจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มุ่งให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับชุมชน ซึ่งชุมชนเป็นทั้งผู้ให้ทรัพยากร และเป็นผู้รับผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพราะชุมชนมีทั้งทรัพยากรที่เป็นบุคคล องค์กรความรู้ ภูมิปัญญา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้รับประโยชน์ก็คือลูกหลานของชุมชน ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีเครือข่ายร่วมจัดการ ศึกษา เช่น เครือข่ายบ้านเรือน เครือข่ายโรงเรียนวัด เครือข่ายโรงเรียนใน โรงเรียน เป็นต้น

สรุปได้ว่า แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาคือชุมชนหรือผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการเข้ามาช่วยคิดค้นปัญหา วางแผน แก้ปัญหา ให้การสนับสนุน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์จากการศึกษา ตลอดจนการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อให้กิจกรรมของโรงเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในส่วนของการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 55-57) เสนอว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดแนวทาง วางแผนและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดประสงค์ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

1. ร่วมวางแผน กำหนดนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ และให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้
2. ส่งเสริม สนับสนุน และให้ข้อเสนอแนะสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้
3. มีบทบาทในการประเมินและกำหนดคุณภาพมาตรฐาน ในการจัดซื้อจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของสถานศึกษา

4. ติดตามผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรื่องสื่อการเรียนรู้ของบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดหา ผลิต ใช้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ พร้อมทั้ง ชี้แนะเพื่อแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ในการนำสื่อมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ทั้งนี้ ในส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นตัวแทนของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดให้ทราบถึงความสนใจ ความต้องการ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน ประกอบกับเป็นผู้ที่ผู้เรียนให้ความเคารพและเชื่อฟัง จึงเหมาะที่จะเป็นผู้ดูแลส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพิ่มเติมจากสถานศึกษาดังนี้

1. ติดตามข้อมูลข่าวสาร และความก้าวหน้าของสื่อ เทคโนโลยี เพื่อแนะนำให้ผู้เรียน ใช้ประโยชน์จากสื่อและเทคโนโลยีนั้น

2. กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้จากสื่อที่มีอย่างหลากหลายในปัจจุบัน

3. แนะนำช่วยเหลือในการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ ให้ถูกต้องเหมาะสมกับความสนใจ ความต้องการ ความถนัด ระดับการเรียนรู้ และสาระที่จะเรียนรู้ สื่อบางชนิดนำเสนอเรื่องราวหรือสาระที่หลากหลาย แต่บางเรื่องอาจไม่เหมาะกับวัยของผู้เรียน หรือมีการนำเสนอพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จึงต้องมีการดูแลแนะนำให้ผู้เรียนเข้าใจ และเลือกที่จะรับข้อมูลตามความเหมาะสม

4. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนและสถานศึกษามีและใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น สนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อ บริจาคสื่อที่มีอยู่แล้วให้สถานศึกษา เป็นวิทยากรผู้ให้ความรู้แก่ผู้เรียนในบางโอกาส เอื้อเพื่อสถานที่หรือสถานประกอบการเพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า เช่นเดียวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นตัวแทนของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ยังมีบทบาทในการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ การบริจาคสื่อหรือให้คำปรึกษาแนะนำในการใช้แหล่งประกอบการเพื่อการเรียนการสอนได้ ดังนี้

- 4.1 ร่วมส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้ในการจัดการศึกษา เช่น ร่วมเป็นวิทยากรให้สถานศึกษาในบางโอกาส

- 4.2 สนับสนุนและให้การชี้แนะเกี่ยวกับการใช้สถานประกอบการ สนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อ บริจาค หรือจัดหาสื่อเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวทางในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีบทบาทหน้าที่ในการประเมิน เพื่อพิจารณา หรือให้ความเห็นชอบ ดังที่กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 307) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. อนุมัติและให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
 2. อนุมัติและให้ความเห็นชอบเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการประเมินผลการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
 3. อนุมัติและให้ความเห็นชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา รวมทั้งเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 4. อนุมัติและให้ความเห็นชอบต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา เกณฑ์และแนวปฏิบัติในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา
 5. อนุมัติและให้ความเห็นชอบต่อเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการประเมินความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียนสื่อความ
 6. อนุมัติและให้ความเห็นชอบกระบวนการหรือวิธีการซ่อมเสริม เพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่มีผลการประเมินสาระการเรียนรู้ กิจกรรม และผลการเรียนไม่น่าพึงพอใจ
 7. อนุมัติและให้ความเห็นชอบระเบียบประเมินต่าง ๆ ของสถานศึกษา
 8. กำกับติดตามการจัดการเรียนการสอน ตามสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การพัฒนาความสามารถในการอ่าน การคติวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ
 9. กำกับติดตามการประเมินผล และการตัดสินผลการเรียนของสถานศึกษา
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 9-16) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่การเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิชาการ ดังนี้
1. ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรของแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น
 2. ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
 3. รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจหลักในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีความมุ่งมั่น รวมทั้งต้องพร้อมที่จะอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนักวิชาการกล่าวไว้หลายท่านดังนี้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 20) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานครไว้ดังนี้

1. ปัจจัยส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ประกอบด้วย 3 กลุ่มปัจจัย คือ

1.1 กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีอุตสาหกรรมเป็นแกนหลัก และสถานะในช่วงเศรษฐกิจดี 2) ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองท้องถิ่น กระตุ้นให้นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน 3) ปัจจัยด้านสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนไทย

1.2 กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความเป็นห่วงสวัสดิภาพของบุตรหลาน ความเกี่ยวข้องผูกพันกับโรงเรียน สถานภาพของคนในชุมชน ความคาดหวังที่มีต่อโรงเรียน ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน เครือข่ายของชุมชนผู้นำชุมชน ความพร้อมของคนในชุมชน การเห็นความสำคัญของตนเอง และการเห็นแก่ความเจริญของส่วนรวม

1.3 กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารรุ่นก่อนสร้างสมศรัทธาไว้ให้ ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ผู้บริหารทำงานกับกรรมการสถานศึกษาได้ดี ผู้บริหารและครูให้เกียรติและกำลังใจแก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถดี ผู้บริหารและครูประพฤติดี คุรุรัก ผูกพัน และรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโรงเรียน โรงเรียนมีครูเก่าแก่ หรือศิษย์เก่าอยู่ในโรงเรียน ครูสนใจเด็กและสอนดี และคณะกรรมการมีความสามัคคี 2) ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเป็นผู้เข้าไปขอความร่วมมือกับชุมชน สร้างระบบที่เอื้อให้ชุมชนมีส่วนร่วม ให้ความเอื้อเพื่อแก่ชุมชน และสร้างความมั่นใจให้กับชุมชน 3) ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีแผนงานที่ดี มีความน่าเชื่อถือเรื่องการเงิน และมีการพัฒนาการที่ดี 4) ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ประวัติกความเป็นมาของ

โรงเรียน ความเป็นโรงเรียนของชุมชน ชื่อของโรงเรียน และการที่โรงเรียนเป็นแหล่งสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วม

เมตต์ เมตต์การุญจิต (2541 : 87) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดนครราชสีมา ได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม มี 2 กลุ่มปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับกรรมการศึกษา ได้แก่ เวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การมีถิ่นกำเนิดและหรือมีที่พักอาศัยในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ การเป็นศิษย์เก่า การมีบุตรหลานเรียนอยู่ในโรงเรียน ความคาดหวังต่อโรงเรียน การมีความสัมพันธ์กับโรงเรียน และความห่วงใยต่อสวัสดิภาพเด็ก 2) ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ด้านความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความซื่อสัตย์ เป็นคนในท้องถิ่น โดยกำเนิด คุณลักษณะของครู ได้แก่ ครูมีความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ มีความเอาใจใส่ต่อเด็ก มีมนุษยสัมพันธ์ดีและมีความเสียสละ การปฏิบัติของโรงเรียนต่อกรรมการ ได้แก่ การให้เกียรติและการให้โอกาสการมีส่วนร่วม การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน การปฏิบัติงานของครู ได้แก่ การเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน และความสามัคคีในหมู่ครู ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ ความมีชื่อเสียงของโรงเรียน และการบริหารการเงินโปร่งใส

ทรงสิทธิ์ ยืนชีวิต (2543 : 22) กล่าวว่า ปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีอยู่หลายประการ ที่สำคัญ คือ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเห็นความสำคัญและสนองนโยบายของรัฐในเรื่องนี้ผู้บริหารจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้แน่นแฟ้น อย่าคิดว่าโรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีเศรษฐกิจดีก็จะได้รับการสนับสนุน นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องสร้างผลงานให้ชุมชนเกิดความศรัทธา เช่น มีผลงานทางวิชาการ เอาใจใส่เด็กนักเรียน เด็กนักเรียนมีผลการเรียนดี เป็นต้น สำหรับในด้านของประชาชนนั้น ส่วนใหญ่คนไทยมีนิสัยชอบทำบุญ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดังนั้นหากโรงเรียนจะร้องขออะไรก็ควรได้รับการสนับสนุน

ศิริลี ปาละศักดิ์ (2545 : 28-31) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย

1. ความรู้ ความเข้าใจ หมายถึง ความเข้าใจอย่างละเอียดและชัดเจนในข้อเท็จจริง ข้อมูล กฎเกณฑ์ เหตุการณ์สิ่งของ บุคคล หรือรายละเอียดของเรื่องราวอันเป็นประสบการณ์ของบุคคลที่พร้อมแสดงออกเป็นพฤติกรรม การจำ ระลึกได้ โดยการสังเกตและวัดได้

2. ความคาดหวังในบทบาทของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา หมายถึง ศักยภาพและความรู้ความสามารถของผู้ปกครองมีปริมาณมหาศาลไม่จำกัดหากครูสามารถดำเนินการได้

ผู้ปกครองก็จะเป็นเครือข่ายที่เป็นกำลังสำคัญพร้อมที่จะร่วมมือกับโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เกิดผลอย่างจริงจัง และรวดเร็วเป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม

3. ความพร้อม หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความคล่องตัว กระตือรือร้น ตั้งใจ เต็มใจที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีสถานภาพ อีกทั้งศักยภาพด้านอื่น ๆ อีก เช่น เวลา ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ตลอดจนความรู้ ทักษะ ความคิดเห็น ประสบการณ์ ความสามารถทั้งด้านร่างกายและจิตใจที่จะปฏิบัติภารกิจใดสิ่งหนึ่งให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพได้

พิลิก งามลตรี (2546 : 19-21) กล่าวว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยคุณลักษณะของผู้บริหาร ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านสภาพแวดล้อม

ยุทธศิลป์ พานนนท์ (2546 : 36) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมี 2 กลุ่มปัจจัย คือ

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกรรมการศึกษา ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน การมีถิ่นกำเนิดและที่พักอาศัยในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ การเป็นศิษย์เก่า การมีบุตรหลานเรียนอยู่ในโรงเรียน ความคาดหวังต่อโรงเรียน การมีความสัมพันธ์กับโรงเรียน และความห่วงใยต่อสวัสดิภาพเด็ก

2. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ คุณลักษณะของโรงเรียนด้านความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความซื่อสัตย์ และเป็นคนท้องถิ่นโดยกำเนิด คุณลักษณะของครู การปฏิบัติของโรงเรียนต่อกรรมการศึกษา การปฏิบัติงานของครูและผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

จิตร์ตัน ปานผู้มีทรัพย์ (2547 : 59) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษา จำแนกเป็น 3 กลุ่ม

1. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษา ได้แก่

1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

1.2 ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง และระบบราชการ

1.3 ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม และเทคโนโลยี

2. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษา ได้แก่

2.1 ความศรัทธาที่ชุมชนมีต่อการศึกษาและสถานศึกษา

2.2 ความรู้สึกที่สถานศึกษาเป็นของชุมชน

2.3 สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

2.4 สถานภาพในชุมชน

2.5 ความคาดหวังของบุคคลในชุมชนต่อสถานศึกษา

- 2.6 ระบบเครือข่ายที่เข้มแข็งของชุมชน
- 2.7 การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง
- 2.8 ความห่วงใยต่อบุตรหลาน
- 2.9 การที่ชุมชนส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาเป็นกรรมการ

สถานศึกษา

3. ปัจจัยเกี่ยวกับสถานศึกษา ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษา
 - 3.1 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของสถานศึกษา
 - 3.1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับครูผู้สอนในสถานศึกษา
 - 3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของสถานศึกษา
 - 3.3 ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
 - 3.4 ปัจจัยเกี่ยวกับสถานศึกษาอื่น ๆ เช่น
 - 3.4.1 ประวัติความเป็นมาและชื่อเสียงของสถานศึกษา
 - 3.4.2 ความเป็นสถานศึกษาของชุมชน
 - 3.4.3 สถานศึกษามีคณะทำงานที่ดี

สรุปได้ว่า ปัจจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก ๆ ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน และปัจจัยเกี่ยวกับสถานศึกษา

5. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้
 ลำเพย เย็นมนัส (2542 : 5) สรุปบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาไว้

6 ด้าน คือ

1. กำหนดนโยบาย แผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน
3. ให้คำปรึกษาเสนอแนะแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารงานการเงินและงบประมาณของโรงเรียน
4. รับผิดชอบต่อความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง
5. ประสานงานกับองค์กรท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชนและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

6. แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการโรงเรียนมอบหมาย

เหลือ เอกตะคุ (2542 : 49) สรุปบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 6 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการพัฒนาเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา
2. ด้านการพิจารณาสภาพของโรงเรียน
3. ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์แผนปรับปรุงโรงเรียน
4. ด้านการประสานงานและหาแนวทางการปรับปรุงโรงเรียน
5. ด้านการรับทราบความก้าวหน้าของโรงเรียน
6. ด้านการให้การสนับสนุนในด้านการเงินและเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 1 - 5) ได้ออกระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ถึงบทบาทหน้าที่ โดยมีสาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อยสถานศึกษาละเจ็ดคน แต่ไม่เกินสิบห้าคนประกอบด้วย

1.1 ผู้แทนผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

1.2 ผู้แทนครู ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

1.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน ได้แก่ ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนหรือกลุ่มบุคคลในรูปแบบอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

1.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น จำนวนไม่เกินสองคน

1.5 ผู้แทนศิษย์เก่า ได้แก่ ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

1.6 ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการ ทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน

สี่คนให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการและให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งใน (1) (3) (4) (5) และ (6) เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

2. ให้คณะกรรมการ กำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการตามข้อ 1 โดยคำนึงถึงจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

3. คุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการ

3.1 เป็นผู้สนใจพัฒนาการศึกษา

3.2 เป็นผู้มีความประพฤติดี

3.3 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

3.4 ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

4. ให้คณะกรรมการ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งให้คณะกรรมการซึ่งได้มาตามระเบียบนี้ในวาระแรก เมื่อครบกำหนดสองปีให้จับสลากออกกึ่งหนึ่งในกรณีที่เป็นจำนวนคี่ ให้พิเศษเพิ่มเป็นหนึ่งคน เว้นกรรมการและเลขานุการ ให้สถานศึกษาดำเนินการสรรหากรรมการทดแทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระสอง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด โดยให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระในวาระหนึ่ง

5. กรรมการ จะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

5.1 ออกตามวาระ

5.2 ตาย

5.3 ลาออก

5.4 ขาดคุณสมบัติตามข้อ 3

5.5 เป็นบุคคลล้มละลาย

5.6 เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

5.7 ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

5.8 พ้นจากตำแหน่งในสถานศึกษานั้นสำหรับกรรมการตามข้อ 1 (2) และผู้บริหารสถานศึกษา

5.9 พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 1 (1.1)

5.10 พิจารณาสถานภาพการเป็นผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนักเรียน สำหรับกรรมการตามข้อ 1 (1.4)

5.11 คณะกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสาม มีมติให้ออก ยกเว้นตำแหน่ง กรรมการและเลขานุการ

6. คณะกรรมการ มีหน้าที่ ดังนี้

6.1 กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา

6.2 ให้ความเห็นชอบในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

6.3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสารหลักสูตร์ให้สอดคล้องกับความต้องการ ของท้องถิ่น

6.4 กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

6.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

6.6 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มี ความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

6.7 เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ของสถานศึกษา

6.8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลป วัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

6.9 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงาน กับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

6.10 ให้ความเห็นชอบในรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอ ต่อสาธารณชน

6.11 แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร

6.12 ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น

7. ให้มีการประชุมคณะกรรมการ อย่างน้อยภาคเรียนละสองครั้ง จะเห็นได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในชุมชนได้เข้ามาเป็นกรรมการทั้งบุคลากรในและ

นอกสถานศึกษา นอกจากนี้ยังกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาทุกด้าน

ชัยอนันต์ สมุทวานิช และคณะ (2544 : 28-32) กล่าวว่า จากการดำเนินงานโครงการนำร่อง การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษา ได้มีการเสนอแนะบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้านไว้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

1.1 กำหนดตารางเวลาภาคการศึกษา และตารางสอนตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการ และคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ไว้

1.2 อนุมัติทางเลือกเกี่ยวกับหลักสูตรในระดับ โรงเรียนภายใต้กรอบของหลักสูตร การศึกษาระดับชาติและท้องถิ่น

1.3 อนุมัตินโยบายและกิจกรรมนอกหลักสูตร

1.4 อนุมัติระเบียบปฏิบัติของครู พนักงานและผู้เรียนตามแนวทางที่คณะกรรมการ เขตพื้นที่การศึกษาให้ไว้

1.5 กำหนดแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเพื่อประเมินผลการพัฒนา คุณภาพสถานศึกษาในภาพรวม

1.6 กำหนดแผนการเตรียมสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

2. ด้านงบประมาณ

2.1 ระดมเงินและทรัพยากรทางการศึกษา

2.2 กำกับ ดูแล ควบคุมการใช้เงิน และการบริหารจัดการกองทุนต่าง ๆ

2.3 กำกับ ดูแลการจัดซื้อหนังสือ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ

2.4 กำกับ ดูแลการใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

3.1 ให้คำแนะนำการตกลงต่อรองการแต่งตั้งครูประจำการหรือครูพิเศษ โดยปรึกษา ร่วมกับ อ.ก.ค.ศ.

3.2 ให้คำแนะนำในการแต่งตั้งบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ โดยปรึกษาร่วมกับ อ.ก.ค.ศ.

4. ด้านการบริหารทั่วไป

4.1 กำหนดพันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

4.2 กำหนดนโยบายการพัฒนา การดำเนินการตามแผนการพัฒนา การประเมินผลงาน ของโรงเรียน

4.3 ส่งเสริม สนับสนุนกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน

4.4 ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของสถานศึกษาในด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาสุขภาพอนามัยของนักเรียน การระดมทรัพยากร การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสืบสานศิลปประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

4.5 ติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาในการประกันคุณภาพในสถานศึกษา

4.6 กำหนดนโยบายในการรับนักเรียน โดยปรึกษาร่วมกับคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

4.7 บำรุงรักษาอาคารสถานที่ ตลอดจนทรัพย์สินอื่น ๆ ของโรงเรียน

4.8 รายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบ

4.9 กำหนดแนวทางติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4.10 ให้บริการแก่เด็กและเยาวชนในชุมชนในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

4.11 จัดให้มีกิจกรรมด้านสังคม สันทนาการ สุขอนามัย และโภชนาการร่วมกับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ก : 13-16) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 4 ด้านไว้ในคู่มือการปฏิบัติคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ไว้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

1.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

1.2 ให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.3 รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ด้านงบประมาณ

2.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้ง และการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา

2.2 ให้ความเห็นข้อเสนอแนะ ในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงิน และการจัดหารายได้ จากทรัพย์สินของสถานศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อื่น เกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

3.1 กำกับ ดูแล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการ ตามที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) เขตพื้นที่การศึกษากำหนด

3.2 เสนอความต้องการจำนวนและอัตราตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อเสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณา

3.3 ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา

3.4 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กฎหมายอื่น หรือตามที่ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษามอบหมาย

4. ด้านการบริหารทั่วไป

4.1 ให้ความเห็นเสนอแนะ และให้คำปรึกษา ในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

4.2 รับทราบ ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ การศึกษาและกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา เมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

4.3 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน เกี่ยวกับการระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษาใช้ และจัดหาผลประโยชน์ จากทรัพย์สิน ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

4.4 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษา ในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

4.5 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชน และท้องถิ่น

4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการขอสถานศึกษาตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 40 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการขอสถานศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาเป็นลำดับ ทั้งนี้รูปแบบการบริหารและจัดการศึกษามีทั้งรูปแบบที่มีการตรวจสอบได้ รูปแบบของการเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา รูปแบบของการเป็นผู้ให้การสนับสนุน และรูปแบบของการเป็นสื่อประสาน ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษามีความเคลื่อนไหวจากระบบที่มีลักษณะเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษามาสูบทบาทหน้าที่ในลักษณะ กิ่งนโยบายกึ่งบริหารมากขึ้น

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนที่ได้กำหนดไว้ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสำคัญต่อการ พัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับแต่งตั้งตามระเบียบนี้ จำเป็นที่ จะต้องรับรู้บทบาทของตนเองและรอบรู้ในเรื่องของการจัดการศึกษาพอสมควร เพื่อจะได้ ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อการบริหาร โรงเรียน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

ศราวุธ ขาวเวง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม บริหารจัดการการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับของปัจจัยในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยสำคัญในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก 2) ระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รายการที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเสริมสร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการสืบสานจารีต ประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ ตามลำดับ 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมี

ส่วนร่วมบริหารจัดการการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยด้านกายภาพที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมบริหาร จัดการการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในระดับต่ำ ปัจจัยค้ำจุนที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม บริหารจัดการการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในระดับปานกลาง ปัจจัยจูงใจที่สัมพันธ์กับการ มีส่วนร่วมบริหารจัดการการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในระดับปานกลาง 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อ การมีส่วนร่วมบริหารจัดการการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยด้านกายภาพที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมบริหารจัดการ การศึกษา ปัจจัยค้ำจุนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมบริหารจัดการการศึกษา ปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อการมี ส่วนร่วมบริหารจัดการการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมบริหารจัดการการศึกษา อย่างมี นัยสำคัญที่ระดับ .01

สมุททิพย์ ฌ นคร (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านคณะกรรมการสถานศึกษา ปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานจังหวัดสตูล มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดสตูล โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนมีความสัมพันธ์ ทางบวกค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ปัจจัยด้านคณะกรรมการสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 กับการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดสตูล 4) ปัจจัย ด้านโรงเรียน (SCH) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน (ENVI) และปัจจัยด้านคณะกรรมการ สถานศึกษา (COMMIT) ใช้เป็นตัวพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดสตูล (PARTI) สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ ร้อยละ 53.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ด้วยสมการพยากรณ์ดังนี้ $PARTI = -0.134 + 0.432(SCH) + 0.348(ENVI) + 0.225(COMMIT)$

อารีรักษ์ ชัยเพชร (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป สำเร็จ การศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น ประกอบอาชีพทำสวน รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท เป็นผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน ได้รับข้อมูลข่าวสาร

ทางการศึกษานาน ๆ ครั้ง และมีส่วนร่วมในงานวิชาการปานกลางทุกด้าน โดยเรียงจากมากลงไป คือ มีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษา มีส่วนร่วมปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่าง ภูมิหลังของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ กับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน ที่ระดับ.05 แต่กับภูมิหลังเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมพบว่ามีความสัมพันธ์กันที่ระดับ.05 ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาศักยภาพ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความรู้ ความเข้าใจกับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับ .05 แต่กับการ ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงลบค่อนข้างต่ำที่ระดับ .05

ชลอ รอดปัญญา (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานครเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหาร ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 โดยรวบรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านสถานศึกษา ด้านคณะกรรมการสถานศึกษา ด้านชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนและด้านสังคมวัฒนธรรมในชุมชน 2) ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวบรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน โดยด้านการมีส่วนร่วม เกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนในสถานศึกษาและด้านการมีส่วนร่วมเสริมสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับมาก นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการมีส่วนร่วม กำหนดแผน นโยบาย และยุทธศาสตร์ ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา และด้านการมี ส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้แก่ ศักยภาพของชุมชน (X22) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ (X13) ความเชื่อมั่นศรัทธาที่มีต่อครูและสถานศึกษาที่สืบทอดกันมา(X25) ความพร้อมของคณะกรรมการ (X15) และค่านิยมในการให้ความร่วมมือและร่วมบริหารจัดการต่าง ๆ แก่สถานศึกษา (X26) ตามลำดับสมการถดถอยหรือสมการทำนายในรูปคะแนนดิบ ได้แก่ $Y = a + B_{22}X_{22} + B_{13}X_{13} + B_{25}X_{25} + B_{15}X_{15} + B_{26}X_{26} = 0.471 + 0.229 X_{22} + 0.156 X_{13} + 0.139 X_{25} + 0.166 X_{15} + 0.121 X_{26}$ สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = \beta_{22}Z_{22} + \beta_{13}Z_{13} + \beta_{25}Z_{25} + \beta_{15}Z_{15} + \beta_{26}Z_{26} = 0.214 Z_{22} + 0.198 Z_{13} + 0.131 Z_{25} + 0.137 Z_{15} + 0.124 Z_{26}$

โนริชัน อูมา (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลาม จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความสำคัญของปัจจัยคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ปัจจัยโรงเรียนและปัจจัยสภาพแวดล้อมของชุมชนของคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก

2) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจัยโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกค่อนข้างสูงกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี ส่วนปัจจัยสภาพแวดล้อมของชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวกปานกลางกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี 4) ปัจจัยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และปัจจัยโรงเรียน สามารถเป็นตัวพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี โดยมีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ 51.70 และเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้ การมีส่วนร่วม $\forall = 0.394 + 0.489$ (ปัจจัยคณะกรรมการ) $+ 0.362$ (ปัจจัยโรงเรียน)

สัมพันธ์ ญาณสุธี (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกโดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ มีความเหมาะสม และเป็นไปได้ในการนำไปใช้ 10 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ให้ความชัดเจนในหน้าที่ความรับผิดชอบ 2) มอบหมายอำนาจหน้าที่ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานตามขอบข่ายการทำงานร่วมกันกำหนดเป้าหมายและภารกิจขององค์กร 3) กำหนดมาตรฐานการทำงาน และองค์กรต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานไปถึงมาตรฐานที่ตั้งไว้ 4) การฝึกอบรม และการพัฒนาโดยให้โอกาส ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาตนเอง ได้ทำงานตามความสนใจ และตามความสามารถ 5) การให้ความรู้ และสารสนเทศ เกี่ยวกับองค์กรที่จำเป็นต่อการตัดสินใจในการทำงานอย่างถูกต้องชัดเจน 6) การให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการทำงาน 7) ให้การยกย่องยอมรับในผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการทำงาน 8) ให้ความไว้วางใจ ในการทำงานโดยให้อิสระในการตัดสินใจ 9) ยอมรับข้อผิดพลาด โดยผู้บริหารพร้อมที่จะยอมรับความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน 10) ให้เกียรติเคารพต่อการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน

เอื้องทิพย์ สีเหนียง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตอำเภอสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานิ ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาปัญหาการบริหารวิชาการ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การวัด

ประเมินผล เมื่อพิจารณาภาพรวมพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ในแต่ละด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 2) แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตอำเภอสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี มีดังนี้ มีส่วนร่วมในการประชุม วางแผน เสนอแนะ ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผล การบริหารงานวิชาการทั้ง 4 ด้าน โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สุภาพ อุตตะวิใจ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด กรณีการมีส่วนร่วมสูง ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาอยู่ในอันดับแรกคือ ด้านคณะกรรมการ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด กรณีการมีส่วนร่วมปกติ ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาอยู่ในอันดับแรกคือ ด้านคณะกรรมการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด ด้านปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการ กรณีการมีส่วนร่วมสูง พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด ด้านปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน กรณีการมีส่วนร่วมสูง พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด ด้านปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน กรณีการมีส่วนร่วมสูง พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก กรณีการมีส่วนร่วมปกติ ด้านปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด กรณีการมีส่วนร่วมปกติ ด้านคณะกรรมการควรจัดกิจกรรมส่งเสริมชมรมศิษย์เก่าให้เข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และขอความร่วมมือผู้ที่มีความพร้อมจะช่วยเหลือพัฒนาโรงเรียน ด้านชุมชนควรมีการแต่งตั้งบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชนที่มีต่อโรงเรียนให้ชัดเจนและควรเชิญเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือทุกครั้ง สถานศึกษาต้องชี้แจงวิสัยทัศน์ของโรงเรียนและมีเป้าหมายในการพัฒนา

สรุปได้ว่า จากการศึกษางานวิจัยในประเทศ พบว่า ผลการวิจัยของนักวิชาการส่วนใหญ่ในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และส่วนใหญ่จะศึกษา 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจัยโรงเรียน และปัจจัยสภาพแวดล้อมของชุมชน ส่วนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า มีส่วนร่วม

อยู่ในระดับปานกลาง ถึงระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วม ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องตระหนักและเห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยให้การส่งเสริมสนับสนุนอำนวยความสะดวกให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดการศึกษา

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โรบินสัน (Robinson. 1992 : 746) ได้ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ในการจัดการศึกษาควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่น ประชาชนท้องถิ่น หรือประชาชนชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อจะแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพการณ์จริง ผลการศึกษพบว่า 1) ความแตกต่างของการมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับบทบาทในการตัดสินใจของผู้ปกครองกับนักการศึกษามีผลทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างกลุ่มทั้ง 2 ได้ 2) ช่องทางการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองที่เหมาะสมจะต้องเกี่ยวข้องกับเด็กหรือสถานการณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดการโต้แย้งระหว่างกันได้ 3) การเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางอย่างเปิดเผยและต่อเนื่อง จะเพิ่มให้ผู้ปกครองมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมมากขึ้น 4) การที่ไม่ส่งเสริมให้มีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดและเปิดเผย จะนำไปสู่การโต้แย้งและประท้วงเกิดขึ้นได้ 5) เสียงเรียกร้องจากนักธุรกิจมีอาชีพมีบทบาทมากกว่าเสียงเรียกร้องจากบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ในการทำให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ

แฮมมอนด์ (Hammonds. 1993 : Online) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและการนำไปสู่การปฏิบัติพบว่า ตัวชี้วัดสำคัญที่ก่อให้เกิดการยอมรับแนวคิดการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) คือ ความสามารถนำแนวคิดสู่การปฏิบัติและการดำเนินการในรูปแบบกรรมการโรงเรียน (School council) สำหรับการดำเนินการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การใช้กรรมการที่เลือกตั้งจากครูผู้ปกครองและผู้บริหารโรงเรียน มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสำหรับการบริหารโรงเรียนโดยไม่ต้องมีกฎหมายกำหนด

เฟนวิก (Fenwick. 1994 : Online) ได้ศึกษาเรื่องการมุ่งสู่ความสำเร็จในภาพรวม การเปิดกว้างของวิทยาลัยชุมชน (Access to Success for All : Open Doors in Today's Community Colleges) เฟนวิก ได้ศึกษาสภาพการดำเนินการของวิทยาลัยชุมชน ที่รับผู้เรียนแบบเปิดกว้าง หลักสูตรการเรียนแบบผสมผสาน รูปแบบการจัดการศึกษาที่ขาดระเบียบวัฒนธรรม ซึ่งมีผลทำให้ถูกตัดงบประมาณ ซึ่งมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ประกอบกับข้อกำหนดด้านอุตสาหกรรมทั้งภาครัฐและเอกชน ประชากร ประมาณ ร้อยละ 30 คุณภาพด้านวิชาการลดลง

กระทรวงแรงงานของสหรัฐอเมริกาว่า ในปีค.ศ. 2000 จะมีตำแหน่งงานว่างมากกว่าช่างฝีมือที่มีอยู่และร้อยละ 90 จะอยู่ในภาคบริการ ที่ต้องการคนที่มีความรู้ในระดับสูง และมีประสบการณ์ เฟนวิก จึงเสนอยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ เปิดกว้างสำหรับโครงการที่มีการยอมรับให้เกิดการมีส่วนร่วม

ยาซิน (Yasin. 1998 : 140) ได้ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้การสนับสนุนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในโรงเรียนมาจากชุมชนสูงมาก ประมาณ 80 - 85 % โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการจ่ายเงินค่าเล่าเรียนบุตรหลาน และช่วยเสนอแนะความคิดเห็นต่อการให้โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดี

ออสวาลด์ (Oswald. 1999 : Online) ได้ศึกษาการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และกล่าวถึงความสำเร็จของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล กลุ่มคน ครูจะมีทัศนคติที่ดีต่อผู้บริหาร จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนจะให้การสนับสนุนเพิ่มขึ้นเพราะเขาได้ออกความคิดเห็นต่อการตัดสินใจ และผู้บริหารจะได้รับข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง

ดีลานีย์ (Delaney. 2000 : 2349-A) ได้ศึกษาความร่วมมือของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับท้องถิ่น ภายใต้ระบบของโรงเรียนแห่งรัฐ / สาธารณะ โดยเน้นการศึกษาทักษะของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีบทบาทในฐานะตัวแทนที่อยู่ในคณะกรรมการโรงเรียนที่เป็นตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนความพึงพอใจ / ไม่พอใจ ต่อช่องทางสื่อสาร

สรุปได้ว่า จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมบริหารจัดการการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลายปัจจัย เช่น ด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านสถานศึกษา ด้านคณะกรรมการสถานศึกษา ด้านชุมชน ด้านเศรษฐกิจชุมชน และด้านสังคมวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งผลการวิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาในประเทศ ได้แก่ สุมลทิพย์ ณ นคร (2547 : บทคัดย่อ) ; ชลอ รอดปัญญา (2550 : บทคัดย่อ) ; โนริซัน อูมา (2551 : บทคัดย่อ) ; และสุภาพ อุดตะวีใจ (2553 : บทคัดย่อ) และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างประเทศ พบว่า สถานศึกษามีความต้องการให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนระดับท้องถิ่น หรืองานที่ต้องการรักษาภาพลักษณ์ของโรงเรียน โครงการที่ต้องใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผลการวิจัยของนักวิชาการต่างประเทศ ได้แก่ โรบินสัน (Robinson. 1992 : 746) ; แฮมมอนด์ (Hammonds. 1993 : Online) ; เฟนวิก (Fenwick. 1994 : Online) ; ยาซิน (Yasin. 1998 : 140) ; ออสวาลด์ (Oswald. 1999 : Online) และดีลานีย์ (Delaney. 2000 : 2349-A) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับการมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการ

ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พระนครศรีอยุธยา เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริม และ
พัฒนาการมีส่วนร่วมการบริหาร งานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประสบ
ผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น